

Slovenski obrtnik

V Celji, dné 15. septembra 1893. leta.

Obrtnijske zadruga na novo oživljene.

Pri varčnih Slovencih je navada, da shranijo najmanjšo stvarco, katere ravno ne rabijo, rekoč: „Čez sedem let vse prav pride.“ Prav imajo. Zlasti rokodelski izdelki so po tem, da jih je vredno shraniti, ako človeku ravno takrat niso potrebni ali po volji. Recimo, marsikdo ima trdno suknjo, ki ni ravno več prikrojena po najnovejšem okusu. Nič ne dé, shrani naj jo dobro, čez enkrat, dvakrat, gotovo pa čez trikrat sedem let bode se povrnila morebiti zopet ista noša ali moda. To velja včasih tudi o obutalu o klobukih in še o mnogovrstnih drugih rečeh. Malo reči je, katere se enkrat zavržejo, pa se res nikdar v tisti ali slični obliki več ne rabijo. Glejte, stari cehi zavrgli so jih bili po l. 1859 skoro popolnoma; mislilo se je sploh, da cehi, in kar je ž njimi v zvezi, zavirajo obrtnijski napredek. V letih 1850—1865 se je menda zoper stare cehe največ prigovarjalo; ravno v tem času so pa stroji, tovarne, železnice, telegraf in druge modérne ali novošegne naprave obrtnijo in kupčijo z obrtnijskimi izdelki vse predrugačile. Vse je hrumelo začetkoma v fabriko; kar pa je še ostalo samostalnih rokodelcev, ti niso mogli več tekmovati s tovarnami in enačiti se ž njimi. Vel je pa v tistih letih tako zvani „liberalni“ duh, ki je hotel vse odstraniti, kar je bilo ustanovljeno v prejšnjih stoletjih; bilo je že zavoljo tega za nič, ker je bilo staro ali srednjeveško, kakor so se v zaničljivem pomenu izraževali. Radi tega so se morali umakniti tudi stari cehi, ker so imeli v svojih pojavih nekaj ukornega, dasi so bili po svojem bistvu in namenu koristni in dobrodejni. Pa ni bilo dolgo tako, ko so začeli zopet stikati po sredstvih, katera so bili vrgli v kot s svobodnim obrtom in z odpravo cehov leta 1859. Modre glave državljanske začele so opazovati, da se o državni družbi novejših časov živo pogreša nekdanji jedrnati, meščanski ali rokodelski stan. Sedanji časi so vstvarili tudi poleg bogatega tovarnarja tropo lačnih delavcev.

Koliko mest je silno narastlo, a naraščaj je bil tak, da je delal državljanom včasih nemajhne skrbi. Kolikokrat so se uprli delavci fabrikantu, ko jim ta ni hotel ali ni mogel povišati plačila; vselej je mogla državna roka poseči vmes. Nasprotno pa je vlada zapazila, da ima v rokodelskem mojstru najboljšega državljana, ki je pa začel zavoljo fabrik in — svobodnega obrta hirati.

Tudi se je po velikih mestih pokazal nov stan, stan konfekcionarjev; to niso bili ne mojstri, ne fabrikanti, marveč možje, ki so s svojim denarjem kupovali obrtnijske izdelke od fabrikantov in rokodelcev in slednjim ali njihovim pomočnikom dajali delo, pa navadno za jako slabo plačilo. Rokodelec se je komaj preživel, ako mu je tak konfekcionar, navadno jud dajal plačo. — Sklenila pa je vlada, pravim rokodelcem zopet pomagati. Tak pomoček avstrijskemu rokodelcu bi imele biti nove obrtnijske postave. Važen del, morabiti najvažnejši del obrtnijskih postav so obrtnijske zadruga, katere so politične gosposke s pomočjo kupčijskih in obrtnijskih zbornic na novo zbudile v življenje ali stare oživele. O obrtnijskih zadrugah govori obrtnijska postava od 15. marcija 1883 v VII. poglavji. Kaj pove ta postava v zadevi zadrug ali na novo oživljenih cehov? Vsi rokodelci se združijo v nekako celoto ali društvo. Kjer je n. pr. dosta pekov v enem kraji, združijo se samo peki, kjer je dosta zidarjev, samo zidarji itd. Kjer je manj rokodelcev, združijo se samo sorodni rokodelci; kjer jih je čisto malo, združijo se vsi skup. Nobeden rokodelec se takemu društvu ne sme odtegniti. Namen novih zadrug ali cehov je ta, da se obrtniki v svojo korist združujejo, svojo čast varujejo, skupne blagajnice ali zaloge in prodajnice snujejo ali da si skupno mašine kupujejo, da se uvede pravo razmerje med mojstri in pomočniki, da se slednim za delo skrbi itd. Važna skrb obrtnijskih zadrug bode čuvanje nad rokodelskimi učenci, da se prav vedejo, in da se jim potrdé spričevala, kedar so se rokodelstva izučili. Zadruga naj bi tudi na to delale, da se napravijo obrtne šole ondi, kjer še niso, da se bode

skrbelo za bolne pomočnike in za bolne učence. (To nalogo so sicer zdaj prevzele tudi okrajne bolniške blagajnice, ki so se pozneje osnovala.) Zadruga bi imele biti tako urejene, da mojstri posebej zborujejo, in da le nekoliko pomočnikov pride k posvetovanju, kajti pomočniki bodo zopet posebej imeli svoje zборе. Eden poglobitnih namenov teh zadrug je tudi plačevanje majhnih doneskov od strani mojstrov in pomočnikov za to, da se napravi majhna blagajnica ali kasa za bolne pomočnike. Pomočniki naj bi plačevali po 3 kr. od zasluženega goldinarja, mojstri samo polovico tega*). O vseh teh in še drugih določbah mora vsaka zadruga sestaviti natančna pravila ali statute, po katerih se hoče ravnati. Ta pravila potrdé gosposke v glavnih mestih. Obrazce takih pravil imajo kupčijske zbornice in glavarstva. V obče je v zadevi novih zadrug nova obrtniška postava od 15. marca 1883 hvalevredna, ko nalaga gosposki in obrtnikom dolžnost, osnovati si jih, in ko pove način, kako naj se nove zadruga napravijo in kako naj poslujejo ter delujejo. Ali vse preobširne in prenatane določbe ima postava v tej reči. Tako zamotane reči, tako imenovane parlametarne zadeve navaja, da je vse to pri prostemu rokodelcu težko umeti; v malih mestih in na kmetih tega ljudje še ne morejo hitro razumeti. Glavna mesta: Dunaj, Gradec, Praga že imajo med svojimi obrtniki toliko učenih ljudi, da stvar razumo in jo svojim tovarišem razložé ali v obče je vse, kakor se reče, prezamotano. V tej zadevi brali smo že pred leti v enem naših dnevnikov mnenje odličnega strokovnjaka, s katerim se v obče tudi mi strinjamo. Ta govori med drugim v zadevi zadrug to le:

„Komur so znane določbe obrtnega reda gledé osnovanja zadrug, ve, da so te tolikanj komplikovane, da bi bilo treba izredno nadarjenih organizacijskih talentov, ki bi poleg inteligence morali imeti tudi še dovolj časa in novcev, da bi se napravile zadrugne pisarne, kojih pismeno delo gotovo preseza marsikatero občinsko pisarno na deželi. Že predpisane objave obrtnij, vsprejem in odpust vajencev, protokolovanje v delo vstopivših in podpisovanje spričeval vedno se menjajočega delavskega objekta, naznanila in statistična poročila na vlado itd. zahtevajo že nekoliko spretnosti in vežbanosti; poleg tega pa še tolikanj težavno vplačevanje po odstotkih od prisluzenih goldinarjev za bolniško blagajno, da-

*) Kjer se pa plačuje v okrajno bolniško blagajnico, odpade to vplačevanje v rokodelsko zadrugo.

jalo bi predstojniku vsaj začetkom toliko posla, da bi mu za pravi namen zadruga: pospeševanje zadrugnih koristi ostajalo kaj malo časa. Konsum papirja in črnila bi se gotovo zdatno povzdignil, a udeležniki zadrug bi kmalu izprevideli, da jim to vedno čečkanje in vpisavanje njih imen ne napravi drugačnega nego stroške, ki bi gotovo presejali ono svoto, kojo plačuje mali obrtnik, kot pridobninski davek. Na papirji se séveda vse lepo bere. Paragraf stoji za paragrafom. Jedna stvar se logično vjema z drugo, tako, da bi človek mislil, to mora kar „samo teči“. In vendar ni tako. Normalna pravila, ki jih je izdala vlada, so tolikanj obširna, da potrebujejo mnogo krajsanja, da jih bode priprosti rokodelc razumel. To se je tudi že zgodilo, a vlada skrajšanih pravil ni odobrila. Ne gledé na lastne potrebe prepisali so torej ljubljanski peki normalna pravila, kakor jih je izdala vlada, za gotovo misleč, da bode tako vendar prav, pa vendar ni bilo. Predstojniki drugih zadrug pa so stvar popustili, češ, saj je vse jedno, če mi pravil ne napravimo, ali pa če jih vlada ne potrdi. Če je vlada nameravala v resnici vpeljati obligatorične zadruga, kar nam pa po izkušnjah nikakor ne more v glavo, potem bi morala vendar, vsaj dokler se ne dovrši to ogromno delo, nastaviti v ta namen posebnega, postave in obrtnih odnošajev večšega uradnika, ki naj bi zadrugam na roko šel in tako rekoč z njimi skupno delal. Tudi to smo že začetkoma zahtevali, a „potrjeno“ ni bilo.“

Kljubu temu so se rokodelci udeleževali, kjer koli so se snovale nove zadruga. To so storili radi tega, ker postava terja in ker je rokodelcem in obrtnikom samim v korist. Kakor so drugi stanovi z združenimi močmi že veliko dosegli, tako bodo obrtniki v društvenem življenju si marsikaj v svojem stanu olajšali ali vsaj tolažbe našli. Le glejte, vsi stanovi imajo svoja društva: uradniki, duhovniki, učitelji, kmetovalci! Tudi obrtniki se morajo združiti. V bivšem ljubljanskem „Obrtniku“ vam vaš lastni tovariš kliče v tej zadevi te le velevažne besede: „Dosegli bodemo le takrat kaj, kadar spoznamo, da blagor posameznega je najti le v blagru vseh.“

Treba bode torej sebičnost odložiti, treba bode nam misliti, da živeti moremo vsi; treba bode opustiti oni predivji lov za osobnimi koristi, in prepričanje se bode moglo v obrtnemu stanu oživeti, da skupnost in vzajemnost mu koristi, in da bodemo najbolje varovali lastne koristi, če pospešujemo in varujemo koristi celega stanu. Povdarja se pa še vedno in to največ od strani

Poročilo

društvu „Dijaška kuhinja v Celji“

za sedmo društveno leto 1892/93.

„Dijaška kuhinja v Celji“ šteje s koncem VII. društvenega šolskega leta šestnajst pokroviteljev in sicer: gg. Mihael Vošnjak, državni in deželni poslanec; Jurij Detiček, c. kr. notar v Celji; Davorin Škerbec, vikar v Konjicah; J. Schepitz, trgovec v Konjicah; dr. Josip Serneč, odvetnik in deželni poslanec v Celji; preč. gosp. Josip Žehelj, župnik v Mozirji; preč. gospod Anton Dvoršak, † bivši župnik v Št. Vidu; Peter Majdič, lastnik parnega mlina v Celji; preč. gosp. Jurij Bezenšek župnik v Čadramu; milostlivi gospod Franc Ogradi, opat v Celji; gospa Marija Bratanič, posestnica v Celji; Posojilnice: Celje, Žavec, Šoštanj in Mozirje in slavni okrajni zastop v Gornjemgradu.

V sedmem društvenem šolskem l. 1892/93. so darovali drugi podporniki in dobrotniki in sicer: P. č. udeleženci duhovniki pogreba rajnega g. kanonika Ivanca v Šmarji 70 gld., preč. gosp. dr. Josip Pajek, duhov. svetov. pošlje pri pogrebu rajnega g. župnika Sevnika nabranih 32 gld. 50 kr., g. dr. Ivan Rudolf v Konjicah 5 gld., g. V. Kolšek, c. kr. notar v Kranjski gori 2 gld., gosp. Norb. Zanier, trgovec in veleposestnik v Št. Pavlu 5 gld., g. Ferdinand Roš, župan in obč. predstojnik v Hrastniku 3 gld., g. T. Canjkar, c. kr. sodn. pristav v Laškem 2 gld., gospa Josipina Prus, posestnica v Konjicah 5 gld., č. g. Anton Kolar, kaplan v Marenbergu 2 gld., g. L. Schwentner, trgovec v Brežicah 1 gld., gospodična Ema Razlag, učiteljica v Ljutomeru 1 gld., g. J. Janežič v Grižah 2 gld., g. Ivan Vilhar v Ljubljani 5 gld., č. g. Franc Rojko, župnik v Zavodni 2 gld. 50 kr. č. g. Anton Fischer, župnik v Dolu 2 gld., gosp. Miloš Levstik, učitelj v Št. Andražu 50 kr., č. g. Jakob Krušič, župnik v Št. Andražu 2 gld., p. č. g. Valentin Par, župnik in duhov. svetov. v Gotovljah 5 gld., slavna posojilnica v Žalcu 15 gld., g. Franc Kolar, posestnik v Trbovljah 2 gld., č. g. Mihael Strašek, župnik v Št. Janžu na Peči 2 gld., č. g. Radoslav Marzidovšek, c. kr. vojni duhovnik II. r. v Gorici 5 gld., p. č. g. Josip Žehelj, duhov. svetov. in župnik Mozirji 5 gld., č. gosp. Andrej

Zdolšek, župnik pri sv. Štefanu 5 gld., g. Tomaž Hofbauer, posestnik v Mozirji 5 gld., gosp. dr. Poznik v Rudolfovem 1 gld. 20 kr., gosp. Anton Turnšek, posestnik v Nazaretu 5 gld., g. Janez Zupanc, posestnik v Gaberji pri Celji 2 gld., č. g. Valentin Mikuš, kaplan v Št. Jurji 5 gld., p. č. g. Lovrenc Vošnjak, duh. svetov. in župnik v Št. Jurji 5 gld., p. č. g. Anton Fröhlich, duh. svetov. in nadžupnik v Slatini 5 gld., slavna posojilnica v Slatini 5 gld., č. g. Anton Veternik, kaplan v Trbovljah 3 gld., č. g. Matija Stoklas, kooperator v Št. Vidu 5 gld., gospa Neža Kralj, posestnica v Trbovljah 3 gld., gosp. dr. Ludovik Filipič, odvetnik v Celji 5 gld., č. g. Ivan Kozinc, župnik v Slivnici 2 gld., gospod Franc Krajnc, nadučitelj v Slivnici 2 gld., gosp. Gašpar Šorn, posestnik in župan v Grajski vasi 2 gld., gospod Franc Skubic, zdravnik v Velenji 5 gld., gospod dr. Dečko, odvetnik v Celji 5 gld., gosp. Lovro Baš, c. kr. notar v Celji 5 gld., p. č. excercitanji v Slatini 15 gld., č. gosp. Blaž Rotnik, župnik v pokoju v Vojniku 2 gld., g. Kasimir Bratkovič c. kr. notar v Rogatcu 10 gld., dar iz Rajhenburga 5 gld., g. M. Vošnjak, drž. in dež. poslanec v Celji 10 gld., gospa Marija Potočin posestnica v Zidanemmostu 5 gld., slavni okrajni odbor v Šoštanji 10 gld., g. M. Ogorevc v Konjicah 5 gld., č. g. Ivan Govedič, župnik v Šoštanji 5 gld., č. g. Matej Vrečko, župnik na Ponkvi 5 gld., č. gosp. Franc Smrečnik, župnik v Št. Ilju pri Velenji 3 gld., č. g. Ferdinand Jan, župnik v sv. Petru ob Savinji 5 gld., g. Jožef Gerlih v Št. Petru ob Savinji 1 gld., č. g. Anton Ribar, župnik pri sv. Vidu na Planini 4 gld., slavna občina Vransko 5 gld., č. g. Mihael Korošec, župnik v Loki pri Zidanemmostu 3 gld., g. M. Vodusek, geometer v Ptuj 2 gld., g. Franc Matjašič, com. v Ptuj 1 gld., g. Franc Veršec, c. kr. notar v Sevnici 3 gld., gosp. Franc Goms, gostilničar v Ormoži 1 gld., g. Valentin Južna v Št. Jurij pri Taboru 1 gld., g. Drobnič, trgovec v Laškem 2 gld., p. č. gosp., Josip Fleck, duh. svetov., dekan v Jarenini 3 gld., g. Anton Thaller, posestnik v Egydi-Tunnel 2 gld.,

č. g. Anton Ostrožnik, župnik v Pamečah 2 gld.,
č. g. Jožef Kočevar, župnik v Trbonjah 2 gld.,
č. g. Miloš Solčavski 2 gld., č. g. Peter Erjavec,
župnik v Trbovljah 5 gld., č. g. Vilibald Venedig,
župnik v Središču 2 gld., p. č. g. M. Stoklas,
duhov. svetov. in dekan v Braslovčah 2 gld.,
dar od neimenovanega v Juršincih 1 gld 70 kr.,
č. g. Jakob Košar, župnik v Gornji Poskavi 2 gld.,
slavni okrajni odbor na Vranskem 10 gld., č. g.
Iv. Nep. Kunej, župnik v Šmarjeti 4 gld., gospod
Venceslav Wanoš v Radgoni 5 gld., č. g. Matija
Frece, župnik v Belih vodah 5 gld., g. J. Jane-
žič v Grižah 2 gld. č. g. Anton Šibal, župnik in
duhov. svetov. na Teharjih 2 gld., č. gosp. Jakob
Planinšek, duhovnik v Algersdorf 1 gld., č. gosp.
Gregor Presečnik, župnik v Podgorji 2 gld., g. I.
Šepic v Konjicah 5 gld., č. g. M. Godina, župnik
2 gld., g. Sovič 3 gld., č. g. Jožef Kolarič, župnik
v Št. Martinu na Paki 5 gld., č. g. Martin Meško,
župnik v Kapelah 3 gld., gosp. Lovro Zablačan,
gostilničar na Trati na Koroškem 1 gld., blago-
rodna gospa Roza Spindler, c. kr. zemljeknj.
knjigovodja soproga v Brežicah je poslala od
naslednjih gg. nabrane zneske: p. č. g. Ferenčak,
dekan 5 gld., g. dr. Franc Firbas, c. kr. notar
3 gld., dr. Voušek, c. kr. sodnik 3 gld., dr.
Schmirmaul, okrajni zdravnik 3 gld., č. g. Josip
Mešiček, kaplan 2 gld., Ivan Munda, c. kr. živi-
nozdravnik 2 gld., Josip Šetinc, odvetniški konc.
1 gld., Leopold Schwentner, trgovec 2 gld., Josip
Agrež, uradnik 2 gld., Josip Stanič, not. konc.
1 gld., Anton Spindler, c. kr. zemlj. knjigovodja
1 gld., Josip Zevnik, trgovec 1 gld., And. Levak,
mestjan 1 gld., Matkovič, potovalec 1 gld., Ivan
Grobošak, mestjan 50 kr., Franc Ravtar, učitelj
50 kr., Franc Lenček, veleposestnik v Blanci
3 gld., Franc Veršec, c. kr. notar v Sevnici 2 gld.,
Rud. Österreicher na Dunaji 1 gld., skupaj tedaj
36 gld., slavni okrajni odbor v Kozjem 10 gld.,
slavna občina trg Mozirje 10 gld., č. g. Martin
Brezovšek, župnik pri sv. Martinu na Pohorji
5 gld., g. Franc Eler, učitelj na Zili 1 gld., slavni
okrajni odbor v Sevnici 10 gld., slavni okrajni
odbor v Gornjemgradu 50 gld., č. g. Iv. Ev. Košar,
župnik v Galiciji 2 gld., p. č. g. Karol Gajšek,
duhov. svetov. in dekan v Dobrni 3 gld., č. g.
Valentin Stiplovšek, župnik pri sv. Duhu v Ločah
5 gld., g. M. Novak, c. kr. okr. sodnik v Kosta-
njevici 5 gld., slavna posojilnica v Makolah 10 gld.,
g. dr. Josip Vrečko, odvetnik v Celji 3 gld., gospa
Ivanka Žižek, doktorjeva soproga in posestnica
v Celji 2 gld., g. Jurij Detiček, c. kr. notar v
Celji 5 gld., g. Fran Lončar, tajnik posojilnice v
Celji 3 gld., milostl. g. Franc Ogradi, inf. opat v
Celji 2 gld., č. g. Franc Irgl, vikar v Celji 2 gld.,
č. g. Anton Rančigaj, m. kaplan v Celji 2 gld.,
g. dr. Friderik Babnik, odvetnik v Celji 2 gld.,

g. M. Zavadlal, c. kr. gim. prof. v Celji 2 gld.,
gosp. Dragotin Hribar, tiskar v Celji 2 gld.,
čast. gosp. J. Ateneder, katehet v Celji 1 gld.,
čast. gosp. J. Krančič, m. kaplan v Celji 1 gld.,
gosp. dr. Rosina, odvetniški kand. v Celji 1 gld.,
g. dr. Karl Treo, odvetniški kand. v Celji 1 gld.,
g. Milan Hočevar, trgovec v Celji 1 gld., g. Karl
Vanič, trgovec v Celji 1 gld., g. Janko Vavken,
tajnik Juž. štaj. hran. v Celji 1 gld., gosp. Ivan
Jerman, urad. posojilnice v Celji 1 gld., g. dr.
Josip Muršec, c. kr. prof. v pokoju v Gradcu
5 gld., č. g. Alojz Šijanec, župnik v Negovi 2 gld.,
g. Anton Topolovšek v Trbovljah 1 gld., č. gosp.
Anton Ribar, župnik v Št. Vidu na Planini 5 gld.,
gosp. M. Hvalec, posestnik v Jurijkloštru 2 gld.,
p. č. g. J. Voh, nadžupnik in dekan v Konjicah
5 gld., slavna posojilnica v Slatini 10 gld., slavni
farni urad Št. Rupert nad Laškimi 5 gld., gosp.
Maks Pleteršnik, prof. v Ljubljani 5 gld., g. Ivan
Suher, fuž. mojster v Ferdinandsbergu 1 gld.,
č. gosp. Andrej Podhostnik, župnik v Dramljah
7 gld., slavna posojilnica v Konjicah 25 gld.,
slavna posojilnica v Vitanji 10 gld., slavna po-
sojilnica v Šoštanji 10 gld., g. dr. Fran Celestin,
prof. v Zagrebu 5 gld., strelci v Šmarji po gosp.
Wuttu 15 gld., slavna posojilnica v Celji 300 gld.,
slavni okrajni odbor celjski 100 gld., č. g. Jakob
Košar, župnik v Gornji Poskavi 2 gld., slavna
posojilnica na Vranskem 10 gld., g. M. Kavčič,
veleposestnik in trgovec v Št. Jurji 5 gld., gosp.
Kupljen, c. kr. notar v Črnomlji 5 gld.

Vsem blagim darovateljem izrekamo s tem
najtoplejšo zahvalo!

V sedmem društvenem letu 1892/93 je
društvo razdelilo 6243 kosil po 20 kr.; istotako
se bo v prihodnjem šolskem letu potrebovalo
nad 6000 kosil.

Obračamo se zopet do naših starih podpor-
nikov za prihodnje društveno leto.

Milodari naj se blagovolijo pošiljati pod
naslovom: „Dijaška kuhinja“ v Celji. Da se
prihranijo stroški pridenemo našemu poročilu
poštni hranilnični položni list, na katerega
se lahko pri vsaki pošti brez poštnine uplača,
ni treba družega kakor upisati ime in znesek.

Letošnji redni občni zbor se bo vršil v
celjski čitalnici dne 30 septembra t. l. ob dveh
popoldne s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika.
2. Poročilo blagajnika.
3. Volitev novega odbora.
4. Predrugečenje pravil.
5. Razni nasveti.

Mihael Vošnjak,
predsednik.

Fran Lončar,
denarničar.

obrnikom samih, da je najbolje pustiti vse, ter gledati le za se, za svojo korist, ter uporabiti vse slabosti svojega sodruga v lastni prid.

Če bi bila resnica, da je ta misel prava in dobra, kako pa pride toliko pritožeb, kako pa da ravno oni, koji to geslo naglašajo, najbolj stokajo o slabih časih. Onim, koji se odtegujejo od vsega delovanja za občni blagor, goditi bi se moralo kaj dobro; a baš teh dokazov manjka. Obrtnik osamljen, je kakor veterница, katero obrača vsaka sapica, katero uniči vsak vihar.“

Kjer je več obrtnikov, kakor n. pr. po velikih mestih, združijo se obrtniki tudi v privatna društva, v katerih zastopajo svoje interese. Na Kranjskem so bila najprvo slovenska ali slovensko-nemška društva, pri katerih so v prvi vrsti obrtniki (in trgovci) udeleženi, namreč: 1.) Kranjsko obrtno društvo. 2.) Obrtno pomožno društvo v Ljubljani je posojilnica za obrtnike in trgovce. 3.) Hranilno in posojilno društvo v Ljubljani. (Pri tem denarnem zavodu so udeleženi posebno majhni obrtniki.) 4.) Katoliška družba rokodelskih pomočnikov, ki si je svojo lastno hišo sezidala. 5.) Družba katoliških pomočnikov v Novem mestu svojo hišo. 6.) Društvo „mojsterske blagajnice“ v Ljubljani. 7.) Konservativno obrtno društvo v Ljubljani.

Interese obrtnikov (trgovskih, svobodnih, rokodelskih in dopuščanih obrtov ter fabrikantov) zastopajo trgovinske in obrtne zbornice v Ljubljani, Gradci, Celovci, Gorici in Trstu. Ljubljanska zbornica ima v obrtnem oddelku 16 udov, v trgovinskem 8, skupaj 24 udov. Na Štajerskem do zdaj ni bilo razen obligatoričnih rokodelskih zadrug, od vladnih organov osnovanih, privatnega slovenskega obrtnega društva, dokler se ni v Celji osnovalo „Vseslovensko obrtno društvo“, ki utegne prej ali slej svoje delovanje započeti. K sklepu dodajamo še, kako so se obrtne zadruge po Kranjskem osnovali.

Snovanje zadrug je šlo lepo od rok po velikih mestih, kjer se lahko za vsak obrt posebej zadruga ustanovi, in kjer obširne in precej zamotane postavne določbe omikanejši obrtniki lože umó. Po kmetih so razmere težje. Malo rokodelcev, zlasti je malo davkoplačujočih obrtnikov, še ti so razkropljeni in ne ravno zeló izobraženi. Največ je krčmarjev, navadno toliko, kakor vseh drugih obrtnikov skupaj. Po kmetih torej nikakor ni šlo snovati za vsako občino, trg ali mesto posebno zadrugo; največ je kazalo to skupno storiti za jeden sodnijski okraj. V tem

zmislu se je snovanje obrtnih zadrug s pomočjo kupčijske in obrtne zbornice na Kranjskem izvelo. Osnovale so se zadruge razen Ljubljane v vseh političnih okrajih, v nekaterih več, v nekaterih manj zadrug, kakor je več ali manj obrtnikov v okraji. N. pr. v krškem političnem okraji se je bilo k osnovanju zadrug zbralo od 320 kacij 80 obrtnikov, polovica menda gostilničarjev. (Ves politični okraj broji morebiti do 1000 obrtnikov, a vmes je morda 500 krčmarjev.)

Ko se jim je razložilo nekaj najvažnejših točk iz obrtnijske postave od l. 1883, povdarjalo se je, kako se je vsled obrtne svobode po velikih mestih pomnožilo število tistih obrtnikov, ki niso bili ne rokodelci ne trgovci tako imenovani konfekcionarji, kako je narastlo število pomočnikov in delavcev, ki so bili večkrat brez službe in zaslužka ter vsled tega nevarni javnemu redu in varnosti.

Da se varuje torej pošteno izučeno rokodelstvo, da se skrb za v službi onemogle delavce izroči nekoliko obrtnikom samim, zato se je izdala nova obrtna postava, katere najvažnejša dela sta omejenje svobodnih obrtov in snovanje zadrug. — Strah navzočnih rokodelcev, da bode morda veliko vplačevanje v zadržno blagajnico, za bolne pomočnike, polegel se je kmalu, ko se je pokazalo, da morebiti vsi obrtniki v celem sodnijskem okraji ne štejejo več nego kacij 30 pomočnikov. Obrtnijski stan v tem okraji ni močno zastopan, vseh obrtnikov je kacij 320, a tu so všteti vsi gostilničarji, skoro polovica je trgovcev, kramarjev itd.

V koliko zadrug naj bi se vsi ti združili, v tem so se kmalu zjediniili. Osnovale se je bilo troje zadrug: I zadruga gostilničarjev in mesarjev obsega kacij 100 obrtnikov. II. zadruga obsega vse trgujoče obrtnike, kacij 120; III. zadruga obsega pa vse ostale proste, rokodelske in dopuščene obrte (okoli 100). Enake razmere so v mnogih okrajih po Slovenskem; zato je kazalo še po nekod, da so se v posameznih sodnijskih okrajih osnovale troje zadruge: 1. zadruga gostilničarjev in mesarjev, 2. zadruga trgovcev in kramarjev, 3. zadruga vseh ostalih rokodelcev in obrtnikov. Vendar so razmere v različnih krajih različne. Do zdaj so se po Slovenskem osnovale že sledeče obrtne zadruge: V nekaterih krajih je dosta kovačev in žrebljarjev, v drugih lončarjev, v tretjih mizarjev, žagarjev itd. Zato se je n. pr. na Gorenjskem ustanovilo več kovaških zadrug (Železniki Kropa), na Dolenskem (Ribnica) lončarskih, na

Notranjskem (okoli Loža) žagarskih itd. Vendar se je pokazalo že čez nekaj let po ustanovitvi teh zadrug, da se je bati, da ne bi ostale — mrtvo rojena deca. — Res se sliši o društvenem življenju nekaterih teh zadrug, osobito v Ljubljani, kjer so združeni ene vrste obrtniki; a vse premalo se javijo. Težko je najti pravega vzroka njih molčanju. V glavnem mestu imajo gotovo večkrat zборе in shode, ali o njih vspehih se premalo poroča. Res je, da postava sama je premalo delokroga, premalo pravic odmerila novim zadrugam. A koliko ni postava sama jim dala navodila in kažipotov, toliko bi morale zadruge iz lastnega nagiba več ukreniti. Posnemati bi bilo treba obrtnike po drugih večjih mestih. V Gradcu n. pr. so rokodelske zadruge in obrtna društva veliko živahnije. Ondi se čuje veliko več o rokodelskih in obrtnijskih shodih in zborih, kakor v Ljubljani; ondi vzdržujejo svoj nemški obrtni list; ljublj. slovenski obrtniki niso bili v stanu kljub požrtvovanju vrlega urednika vzdrževati slovenski obrtni list. Če je že v glavnem mestu na pol mrtvo društveno in zadržno življenje obrtnikov, tedaj se ne smemo čuditi, da je na kmetih skoro po vsem Slovenskem še desetkrat vse bolj zaspano. Iz naših kmetijskih mest in trgov, kar ne predere med svet glas vsaj o letnih shodih in zborih obrtnih zadrug. — Naš list smo osnovali baš v to svrhu, da bi se naši obrtniki v njih glasili, da bi v njem priobčevali mej drugim tudi vabila k svojim shodom in poročila o njih. Ali do zdaj so bile vse naše zadruge preveč molčeče. Nadejamo se torej v bližnjem času več živahnosti, sicer bomo čez leto dni pisati morali ne o na novo oživljenih, ampak o na novo zaspalih zadrugah

Drobtina.

(Krojaško-obrtno učilišče v Ljubljani)

Letošnje poletje minuli sta dve leti, odkar je krojaški mojster g. M. Kunc iz lastnih sredstev otvoril to prvo zasebno strokovno šolo na Slovenskem. Namen šole je pouk o prikrojevanju moških in ženskih oblačil po najnovejših teorijah in s tem prospelo in napredek tega najštevilnejšega stroka mej vsemi rokodelstvi. Doslej vršilo se je prikrojevanje oblačil z malimi izjemami le po nezanesljivih poskušnjah s pomočjo očesne mere ali pa s podlago kakega vzorca, ki je predstavljal srednjo obliko človeškega života, in le s trudapolnimi preskušnjami na životu omogočili so

spretni prikrojevalci priležnost in lepo vnanjost različnih oblačil. Ker pa ni bilo moči poučiti se teorije, katero so na podlagi praktičnih izvrškov osnovali strokovnjaki, pričeti je moral sleherni brez prave podlage in brez vporabe skušenj in vže dognanih temeljev svojih prednikov. V Avstriji se doslej to šolstvo še ni posebno razvilo, dokaz temu, da je izvzemši pouka v zadrugi dunajskih krojačev Kunčevo učilišče v Ljubljani prvi zavod, na katerem se poučujeta obe stroki prikrojevanja, popolnoma po učnem načrtu svetovno znane akademije v Draždanih na Nemškem, kamor so mogli dohajati doslej vsi tisti, ki so želeli višje strokovne izomike. Uspeh te šole je vzlic temu, da nje lastnik ni delal tacih reklam, kakoršne so v navadi pri podobnih mnogo neznatnejših šolah, jako ugoden in to dokazuje, da je bilo učilišče potrebno in da ogromni trud, kojega je imel g. Kunc s sestavo učnih knjig in risalnih predlog, ni bil zaman. Izšolalo še je doslej 51 učencev; mej temi 28 moških in 23 ženskih, ki so dosegli večinoma vsi prav dobre zmožnosti. Spričeval izdalo se je 41 v slovenskem, 10 pa v nemškem jeziku. Učenci došli so večinoma iz Kranjske, nekaj pa tudi s Štajerskega, Koroškega in Primorja. Deželni odbor je vvažuje važnost tega učilišča za l. 1893 dovolil 7 učencem in 3 učenkam ustanove po 30 oziroma 20 gl. za olajšanje obiska šole. Čeravno pa je lastnik te šole glede na domače razmere naših večinoma nepremožnih krojačev in šivilj učno na grado veliko nižje nastavil, nego jo imajo druga učilišča na Dunaji, vendar obisk te šole še marsikomu ni mogoč, kar priča obilo število onih, ki se iz učnih knjig sami vadijo v prikrojevanju. Mnogoštevilna zahvalna pisma pa dokazujejo, da je po Kunčevih knjigah tudi samopouk mogoč za iste, ki imajo potrebno šolsko izomiko. Glede bodočnosti namerava g. M. Kunc popolniti svoje učilišče z vpeljavo posebnih tečajev za pouk o prikrojevanju perila, in z razširjenimi praktičnimi tečaji, ki se želijo posebno za žensko stroko. Če bodo naši merodajni faktorji obrnili tudi nekoliko svoje pozornosti temu učnemu zavodu, ni dvoma, da postane sčasoma ne le prvo, marveč tudi najširje osnovano krojaško obrtno učilišče v Avstriji. Gosp. M. Kunc čigar ime slovi na Nemškem kot strokovnega pisatelja bolje še, nego v domovini in ki je v zvezi z najboljšimi učilišči v inozemstvu, in njegova priznana strokovna zmožnost dajeti poročstvo za najlepši uspeh te šole na Slovenskem!